

28 februari, 2006

ONTREGELD

DE OORSPRONG VAN VERVROEGING EN ZOMERUUR

Een zomerse dag

Reis even mee naar het land Fantasia. Het is een land van harde en ijverige werkers. Tussen vier uur en half vijf in de morgen staan de meeste mensen op. Zelfs baby's worden op dat ogenblik gewekt, om tussen vijf uur en half zes aan een kinderdagverblijf toevertrouwd te worden. Ook ouderen worden voor zes uur verwacht aan het ontbijt. Tussen zes uur en half zeven zitten de meeste scholieren hun eerste les op school te volgen. Wie om tien uur een taverne bezoekt, ziet er velen middagmalen gebruiken: biefstuk, friet, spaghetti, of welke warme maaltijd ook. Tegen vier uur in de namiddag zijn de meesten terug thuis voor het avondeten. Ouderen worden soms al tussen drie en vier uur in de namiddag, wanneer de zon nog hoog staat, terug in bed gelegd voor hun nachtrust. Tussen negen en tien uur in de avond gaan de inwoners van Fantasia dan slapen, om de ochtend daarna weer om vier uur half vijf op te staan. Dit gekke land bestaat: het heet België, of Nederland, of Frankrijk of Spanje. In de Franse streek Bretagne of in het Spaanse Galicië, is het nog erger: daar staan ze om drie uur half vier op. Voor alle duidelijkheid: dit is geen grap, maar bittere ernst.

We zijn zo ondertussen gewend aan de idee dat tijd iets volkomen arbitrairs zou zijn. Levend in een bunker, zouden we kunnen zeggen dat twaalf uur 's nachts, twaalf uur 's middags is. Niets is echter minder waar: de tijd is nauw verweven met onze fysieke en geestelijke gezondheid, met ons natuurlijk wezen zelf.

Bij bewustwording van dit probleem, merk ik meestal drie reacties: of : het doet er niet toe (tijd is arbitrair), of: omkering der waarden (men beschouwt het kunstmatige zomeruur (zomertijd) als het authentieke natuurlijke uur en wil daarom het "winteruur afschaffen"), of, ten derde : verbijstering over de eigen onwetendheid. Over de indringende wijze waarop we in sommige landen (België, Nederland, Spanje, het Westen van China) aangetast zijn door een gedefinieerde tijd, en de daarbijkomende arbitraire logica, gaat deze bijdrage.

Blinden raken soms van slag

Blinden, in het bijzonder bij een beschadigde oogzenuw, hebben soms slaapstoornissen, gemiddeld meer dan andere mensen. De reden is een soort constante jet-lag. Slaperigheid wordt in het lichaam geregeld door het hormoon melatonine en gestuurd door de pijnappelklier, die het verloop van de dag volgen in welbepaalde golven, de circadiane ritmen. Wanneer het donker wordt produceert de pijnappelklier melatonine, waardoor je slaperig wordt.

Een volledige melatonine-cyclus duurt iets meer dan 24-uur, en, wanneer deze klok niet elke dag op "nul" wordt gezet, ontstaat er een faseverschil tussen de "melatonine-dag" en de werkelijke dag. Dit voortdurende bijwerken van de biologisch klok gebeurt door de waarneming van daglicht, en dat is voor sommige blinden onmogelijk. Dit stelt hen voor een groot probleem, omdat slapen, depressie, epilepsie, stress, nauw met elkaar verbonden zijn.

Lichttherapie, behandelingen met melatonine, ... kunnen hen helpen gelijke tred te houden met het werkelijke verloop van de dag.

Niet alleen blinden kennen deze problemen. Mensen in erg noordelijke landen als Zweden en Noorwegen, kunnen in de winter ook last hebben van een tekort aan licht, of, beter: een duidelijk lichtritme. Tijdens de zomer moeten ze zich afschermen tegen een te lange dag, tijdens de winter is er gewoon te weinig licht.

De "biologische klok" van mens, dier, plant en zelfs van bacteriën wordt bestudeerd door de chronobiologie. Zij is nog een jonge wetenschap, maar heeft reeds verschillende ritmes en klokken in het lichaam ontdekt. Deze klokken werken nauw samen en vormen één geheel. Gebeurtenissen die deze klokken afstemmen noemt men "*Zeitgebers*". Licht is dé Zeitgeber, maar ook maaltijden geven ritme aan. Ondertussen is men zelfs al tot het inzicht gekomen dat het ogenblik van een welbepaalde medische behandeling, zo belangrijk kan zijn als de behandeling zelf. De biologische klok is gelokaliseerd tussen beide ogen (de "suprachiasmatische kern") en is verbonden met hun netvlies.

Halverwege de negentiende eeuw sliepen de mensen negen uur per nacht, nu nog zeven. Ons slaappatroon is sterk veranderd, onder meer door de invloed van kunstlicht. Slapen blijft een mysterieus iets, maar hangt duidelijk samen met de algemene neuro-chemo-electrische werking van de hersenen. De afwijkende waarneming van licht, meer bepaald van de dageraad, kan dus nauw samenhangen met neurologische problemen als depressie, stress, slapeloosheid en epilepsie.

Dit geldt dus onder meer voor blinden, waarom zou het dan ook niet gelden voor wie wijsgemaakt wordt dat het om vier 's morgens eigenlijk al zes uur is? Verstoring van het bioritme geldt immers niet voor niets als één van de belangrijkste nadelen van het zomertijd en van de vervroeging van de wettelijke tijd. Bij de overgang van winteruur naar zomertijd komt ze het meest in de aandacht, maar deze verstoring van het bioritme bestaat elke dag.

Klokkentijd in België

Tot 1 mei 1892 gebruikte men in België de tijd van een grote stad in de onmiddellijke nabijheid. De tijd in die grote steden werd aangegeven door de kerktoeren, waarvan de klok afgestemd werd op een zonnewijzer. Dit werd wat onpraktisch door de toegenomen industrialisering en mobiliteit. Er reden treinen van Oostende naar Luik. Een standaard uur voor heel België werd nodig, en, met de wet van 28 april 1892 werd de GMT (Greenwich Mean Time) de wettelijke tijd in België. Een logische en goede keuze. Wanneer het in Greenwich (Londen) 12 uur is, is het in De Panne 12u 10 en in Malmédy 12u 24. De gemiddelde afwijking tussen de meeste Belgische steden en Londen bedraagt 17 minuten. Bovendien bevinden de meeste grote steden zich in het Westen van het land.

Na de Eerste Wereldoorlog werd een zomertijd ingevoerd, tijdens de Tweede Wereldoorlog werd hieraan nog een vervroeging van één uur toegevoegd door de Duitse bezetters, zodat het uur van de bezette gebieden afgestemd werd op het Duitse. Deze vervroeging is bewaard gebleven na het einde van de oorlog, maar het zomertijd daarbovenop werd afgeschaft. België had van 1946 tot 1977 een continu zomertijd, dus vervroeging. Sinds 1977 hebben we in Europa, de regelgeving volgend van de Europese Commissie (zoek met "zomertijd"), opnieuw de uurregeling van Nazi-Duitsland: vervroeging plus zomertijd.

Wie in het Spaanse Galicië enkele kilometer zuidwaarts reist tot over de Portugese grens, moet zijn klok verzetten van Duitse naar Engelse tijd. Portugal en Galicië liggen op dezelfde lengtegraad als Ierland, een westerlengte dus, en geen oosterlengte. De afwijking tegenover de juiste zonnetijd bedraagt daar **drie uur!** Ook de stad Brest in het Franse Bretagne heeft een westerlengte als ligging. Deze afwijking wordt alleen geëvenaard door het Westen van China (pdf wereld tijdzones), dat de tijd volgt van Shangai, het uiterste Oosten van China.

In België ondergaan we de invloed zowel vervroeging als van zomertijd, waardoor we in de zomer bijna twee uur afwijken van de juiste zonnetijd. Wat kunnen van zulke extreme misvormingen de motivaties zijn? Ik zal ze bespreken aan de hand van twee historische teksten uit het begin van de twintigste eeuw, één ten voordele van vervroeging en één ten voordele van het invoeren van het zomertijd.

Dokter Leopold Dejace

Léopold Dejace was chirurg uit de buurt van Luik en hoofdredacteur van het Belgische medische tijdschrift "Le Scalpel", waarin hij zelf ook schreef, zoals blijkt uit volgende aankondiging op het net:

VOYAGE D'ÉTUDES MÉDICALES]. DEJACE (L.). - Voyage d'Études Médicales.
Onzième V.E.M. Aux stations du Sud-Est de la France.
Liège, Impr. La Meuse, [1912].
Plaqueette petit in-8. 34 pages. Agrafé. Couverture un peu salie. Cachets.
Extrait du journal Le Scalpel et Liège Médical, 1911-1912.

In **1901** schrijft hij een tekst ten gunste van vervroeging. Hij klaagt erover dat de Belgische wetgever zich in 1892 vergist heeft met de invoering van GMT als standaardtijd voor België. Een aanpassing van deze "fout" ziet hij in belang van "*de industriëlen, de landbouwers, de arbeiders, de bedienden, de moralisten*".

Een eerste bijzondere vaststelling in de tekst is dat Léopold Dejace het Duitse tijd ziet als de enig juiste zonnetijd: "*Het sociale leven is niet meer afgestemd op de zon en op het daglicht, maar op een overeengekomen stand van de wijzers en de klok*". Die klacht is terecht in die zin dat standaardtijd altijd een bij wet vastgelegd gegeven is, in tegenstelling tot de juiste zonnetijd, maar uiteraard is deze klacht ook zeer bizar door de perceptie van de Duitse tijd als "De Zonnetijd" bij uitstek voor heel Europa, waar op dat ogenblik althans de Belgische tijd "jammerlijk" van afweek:

"Wanneer de uurwerken van onze stations en Belgische steden 12 uur aanwijzen, dan wijzen de Duitse, Oostenrijkse, en Italiaanse klokken 1 uur aan."

"Elke Belg, die op reis was in Duitsland en die van de voordelen kon proeven van het centrale uur, zet bij zijn terugreis, met spijt, zijn uurwerk terug op Meridiaan Tijd. Waarom richten de sterke bonden die er in België bestaan geen vereniging op die (...) voordelen opeist van het Centrale Europese uur om de gevaren van ons kunstmatig uur te bestrijden?"

Zulke beweringen zijn toch echt sterk. Zelfs als het volgen van de Duitse tijd in België al voordelen zou hebben, zoals Léopold Dejace beweerde, dan zijn die in Duitsland niet zichtbaar, omdat de Duitse tijd in Duitsland hetzelfde is als de Engelse tijd in België. Deze omkering die van het natuurlijke uur het kunstmatige uur maakt, en dan nog in naam van de

wetenschap ("De wetenschappers zouden er zich moeten rekenschap van geven dat het zonne-
uur en het conventioneel uur zo maar niet aangepast kan worden. Een berekening volstaat om
de waarheid te kennen"), is toch wel heel bijzonder, en doet eerder vermoeden dat **een
gedweep met de Duitse cultuur** er de bron van is.

Welk waren volgens Léopold Dejacque dan de voordelen van tijdsvervroeging?

*"Laten wij twee punten van de sociale moraal aanstippen in verbinding met het Centraal
Europese uur:*

*- Aan de avond van elke dag zijn uur natuurlijk licht terug bezorgen, is in werkelijkheid **een
bestrijding van het nachtelijk uitgaan**. Als de nacht valt komen de gevaarlijke nachtdieren,
de apachen, de pooiers en de meisjes van plezier op het toneel. De publieke ordehandhaving
heeft er alle belang bij om **de werkuren van dit soort uitschot** te verminderen.*

*- Het **alcoholisme** zou gevoelig verminderen als men de klok een uur later zet. Het volstaat
om een ritje te maken door onze dorpen met hun landbouw of industrie om te weten te komen
dat de zomer het dood seizoen is voor de cafés. **De werklieden die van hun dagtaak
huiswaarts keren bij klare dag, zij minder geneigd een café te bezoeken**. Als men voor deze
mannen gedurende verschillende maanden hun thuiskomst bij daglicht laat gebeuren, is dit
een vermindering van het alcoholgebruik na het werk, met de vermindering van de
gezinsproblemen erdoor veroorzaakt."*

*"De moralisten veroordelen sinds jaren de nachtelijke activiteiten en het West-Europese uur
bevordert deze."*

Het is niet echt nodig te wijzen op de sterk moraliserende inslag van deze argumenten, maar
ik onthoud vooral de houding van iemand die **voor anderen wil beslissen hoe zij moeten
leven**.

Een argument dat ook vandaag nog leeft is dat van het **extra-uur daglicht**:

*"Indien het centrale uur wordt ingesteld in België dan zouden deze **sukkelaars** thuis
gedurende maanden **kunnen genieten van het resterend daglicht** en kunnen deze hun tijd,
eventueel spenderen met wandelen of heilzaam tuinieren. Gedurende de maanden april tot
september kunnen zij profiteren van de buitenlucht. De andere kant van de medaille is dat
men vroeger moet opstaan, maar elke hygiënist zal ten allen tijde het met de kippen opstaan
en vroeg slapen gaan aan bevelen."*

*"Voor België is dit uur licht volledig verloren en wordt opgeofferd aan de avondschemering
door het aannemen van de Greenwichtijd. Zijn de schadelijke gevolgen dan zo miniem dat
men aan de menselijke plant één uur onttrekt van de weldoende zonnestrallen? Heden kennen
wij beter de voordelen van de weldoende zonnestrallen, en het is absurd om uit een
betwistbaar administratief standpunt de ganse natie één uur zon af te nemen."*

Zo heb ik nu, honderd jaar later, gelezen dat het zomertijd goed is tegen tandbederf, omdat
meer daglicht meer vitamine D aanmaakt in de huid. Anderen wijzen erop dat meer daglicht
ook meer huidkanker veroorzaakt. In elk geval vond Léopold Dejacque de zaak erg belangrijk:

*" Wij hebben maar alleen het probleem aangeraakt, maar trekken er toch de aandacht van
elkeen op. Misschien komt er ooit een dag dat iemand zich zal inzetten om de oplossing te
brengen voor dit sociaal gezondheidsprobleem. Wij stellen van onze kant dit probleem voor*

aan een onderzoek van de hoge gezondheidsraad."

Een argument van een heel andere soort en ook nog actueel, is dat van "**besparingen**".

"Wij bespreken vrijwillig de belangrijke vraag van de supplementaire industriële verlichtingskost niet, die in de handen van de economen blijft, maar blijven alleen bij de vraag over de invloed op de algemene gezondheid."

En daarmee komen we bij de verdedigingen van het zomertijd (DST: Daylight Saving Time)

Het pamflet van William Willett

Het eerste pamflet ten gunste van de invoering van een zomertijd werd geschreven door Benjamin Franklin in 1784. Dit was echter een humoristische tekst om mensen aan te sporen vroeger te gaan slapen en vroeger op te staan. De Engelse bouwondernemer William Willett schreef in 1907 (pas) de eerste en meest bekende tekst om het zomertijd in te voeren. In 1908 werd in het Engelse parlement zijn wetsvoorstel afgewezen. De Duitse legers hadden de idee echter wel onthouden en voerden in 1914 in de bezette gebieden een zomertijd in, om brandstof te sparen. Uiteindelijk kreeg het Duitse oorlogsvoorbeld navolging: op 17 mei 1916 werd de invoering van DST goedgekeurd in Groot-Brittannië, tegen een storm van protest in. Het zomertijd is dus het product van Angelsaksisch liberalisme en Duits imperialisme.

Het was William Willett bij een vroege ochtendwandeling opgevallen dat de luiken overal gesloten waren. Deze bijzondere ervaring was voor hem het begin van een heel engagement om een zomertijd ingevoerd te krijgen. In zijn artikel "*The Waste of Daylight*" argumenteert hij:

"We lose nothing, and gain substantially. (...) Those who have travelled by sea east or west, will remember how easily they accommodated themselves to the frequent alterations of time on board ship."

Ondertussen weten we wel dat aanpassen aan een nieuw tijdschema meer dan een week duurt. Voor dieren op een boerderij duurt het zelfs langer. Bovendien is het aanpassen aan het zomertijd slechts ten dele te vergelijken met de aanpassing aan de lengtegraad door de passagiers van een schip: voor hen schuiven alle "Zeitgebers" samen op, voor de slachtoffers van zomertijd en vervroeging ontstaat een andere ordening tussen lichtinval en maaltijden. Maar Millet denkt vooral aan de voordelen van een **extra-uur daglicht**:

"By a simple expedient these advantages can be secured. If we will reduce the length of four Sundays by 20 minutes, a loss of which practically no one would be conscious, we shall have 80 minutes more daylight after 6 p.m. every day during May, June, July and August, and an average of 45 minutes more every day during April and September."

"Now every hour so spent makes for health and strength of body and mind. With 9 hours and 20 minutes every week, of additional opportunity, the value of existing opportunities for

exercise and recreation will be more than proportionately increased."

Hij ziet mogelijkheden voor de **vrijetijdsindustrie**:

"The benefits afforded by parks and open spaces will be doubled, and the nation may some day have cause to be thankful that by this means opportunities for rifle practice will have been created, which under existing conditions cannot be contemplated."

Hierover bestaat nu zelfs twist: vorig jaar bestond er op bepaalde plaatsen in de USA de idee om het zomertijd te verlengen tot eind oktober (zoals in Europa), maar dit veroorzaakte onmiddellijk een belangenconflict tussen de barbecue-verkopers en de media: niemand houdt een barbecue voor zijn televisie, en dus was een commerciële keuze noodzakelijk.

En uiteindelijk is er het argument van de **besparing** op kunstlicht:

"Everyone, rich and poor alike, will find their ordinary expenditure on electric light, gas, oil and candles considerably reduced for nearly six months in every year."

Deze stelling moet flink gerelativeerd worden: wat 's avonds zou gewonnen worden, wordt veel 's morgen verloren vooral in het begin van de lente, op het einde van de zomer en in de herfst. Het aandeel kunstlicht in de totale hoeveelheid van energieverbruik daalt. De besparing zou **0,5% per jaar** zijn. Of er een financiële besparing is, is dan helemaal onzeker, aangezien het aanpassen aan de tijdsverandering ook kosten met zich meebrengt.

Het woord "**Everyone**" komt veel voor in de tekst van Millett, een typisch kenmerk van een totalitaire denkwijze van wie anderen wil dwingen binnen het eigen denkkader. In die totalitaire logica vinden zomertijd en vervroeging elkaar.

DE ZONNETIJD ALS SYMBOOL VAN VERDRAAGZAAMHEID

Zomertijd en vervroeging ontmenselijken de werkelijkheid.

Verderbouwend op vorige tekst, volgen hier een tiental nadelen van het zomertijd, redenen waarom de invoering van zomertijd en vervroeging onwenselijk zijn. U zal ongetwijfeld deze lijst nog kunnen uitbreiden met verdere argumenten tegen het zomertijd en tegen de vervroeging van de wettelijke tijd. Na deze opsomming ga ik verder in op de juiste zonnetijd en op de Europese uurzones zelf.

(1) Een van de belangrijkste redenen om een ST (Standard Time) in te voeren die de zonnetijd zo dicht mogelijk benadert, is de onverdraagzaamheid die verborgen zit in de ideologie van zomertijd en vervroeging.

De gedachte dat men meer of minder licht kan hebben door een wettelijke maatregel is ongepast. Elke dag van het jaar heeft zijn specifieke aantal zonne-uren. Er bestaat niet zoiets als een extra-uur daglicht door het zomertijd, zulk een bewering is zinsbegoocheling. Door het zomertijd blijft het 's avonds voor niemand langer licht, we staan gewoon vroeger op. Het is verbazend hoe efficiënt collectief zelfbedrog kan zijn.

Ieder is vrij om het ogenblik waarop hij wil wakker worden en opstaan, zelf te kiezen. Wil men, om langere avonden te hebben, de kantoren open houden van zeven uur in de morgen tot twee uur op de middag, zoals op dit ogenblik tijdens de zomer in continentaal West-Europa,

dan kan men dat gewoon zo doen, daarvoor hoeft men geen algemene tijdsverschuiving bij wet vast te leggen.

Het zomertijd is desinformatie: men maakt mensen wijs dat zeven uur negen uur is, en zie, niemand vindt het erg dat de banken om zeven (negen) uur open gaan. DST is dwang door leugen. Een Canadees schrijver zei het in 1947 zo:

" At the back of the Daylight Saving scheme I detect the bony, blue-fingered hand of Puritanism, eager to push people into bed earlier, and get them up earlier, to make them healthy, wealthy and wise in spite of themselves." (Robertson Davies, The Diary of Samuel Marchbanks, 1947, XIX, Sunday.)

In een systeem met standaard tijd kan ieder die het wenst vroeg opstaan, maar in een systeem met DST wordt iedereen op één of andere manier gedwongen het kunstmatige en onnatuurlijke ritme te volgen.

In België leven we aan het westerlijk uiterste van de Duitse uurzone. Hoe futiel het "argument" van de langere avonden of van meer daglicht wel niet is, kan men eenvoudig begrijpen door te vergelijken met wie in het oosterlijke uiterste van onze uurzone woont: in Polen, Hongarije, Bosnië, Zuid-Italië, Ik heb nog nooit een toerist horen klagen over het feit dat het daar zo vroeg donker wordt. Nochtans zien hun openingsuren er net zo uit als de onze, waardoor bv. in het Oosten van Polen een sluitingsuur van vijf uur in de zomer echt vijf uur is en geen drie uur, zoals bij ons. Kijk even naar de openingsuren van een Pools kasteel.

(2) De verstoring van het bioritme valt vooral op bij de overgang van winteruur naar zomertijd, maar is eigenlijk voortdurend aanwezig. Deze verstoring, door de discrepantie met de natuurlijke biologische klokken in het lichaam, is zo sterk dat uit zomertijd en vervroeging noodzakelijker wijze schade voor de gezondheid moet volgen. Verschillende neurologische aandoeningen worden erdoor versterkt.

(3) DST dwingt iedereen, maar de natuur kent geen DST. Baby's, bejaarden, dieren, planten botsen in hun ritme met tijdsvervroeging. Vervroeging is milieubelastend, kindonvriendelijk en een mishandeling voor bejaarden. Landbouwers ondervinden schade door de discrepantie van het ritme van de samenleving en dat van hun teelt.

(4) Mogelijk verhoogt DST de verkeersveiligheid in juni en juli, in de andere maanden zal ze die verminderen. Aansluitend bij het vorige punt kan men hierover opmerken dat de spits door DST op het minst gunstige ogenblik valt: de warmste momenten van de dag, waardoor de schadelijke effecten van luchtvervuiling toenemen.

(5) DST roept verkeerde associaties op. Sommige kinderen begrijpen niet dat melk van de koe komt, omdat ze die steeds in dozen in de supermarkt kopen. Evenzo denken sommigen dat DST het natuurlijke uur is, en dat in de winter de klok wordt achteruit gezet. Het korten van de dagen in de herfst wordt toegewezen aan het verdwijnen van DST, en zo ontstaat een begripsverwarring tussen zomer en zomertijd, tussen winter en winteruur.

(6) Culturele verwarring is een algemeen gevolg van DST en vervroeging. Landen waar nog een volledig natuurlijk uur geldt, zijn zeldzaam. Japan heeft een volledig juist uur. Sommige Westerse streken ook, maar alleen tijdens de winter, zoals Londen en Berlijn en verschillende

plaatsen in de USA. Wanneer ik hoor dat George Bush jr. elke dag om vijf uur opstaat, dan bedenk ik dat in België de peuters reeds om vijf uur naar een kinderdagverblijf worden gebracht, alleen noemen wij in België "vijf uur", "zeven uur".

Hetzelfde geldt voor historische of literaire teksten: wanneer een negentiende-eeuwse dichter spreekt dat hij om zes uur opstaat en de dageraad aanschouwt eind april, probeer dit hem dan eens na te doen: in België is er om zes uur 's ochtends (klokkentijd) in april weinig dageraad te bespeuren. Het beeld van de wereld dat we hebben raakt volledig misvormd door tijdsvervroeging. En ook voor de wetenschap stelt zich een probleem: sociobiologisch onderzoek bijvoorbeeld kan best verwijzen naar de plaatselijk juiste zonnetijd. Paradoxaal genoeg is de echte universele tijd, deze plaatselijk juiste zonnetijd. Dan is vier uur 's morgens vier uur 's morgens voor iedereen, zonder misverstand.

Hoe zeer men onvoldoende bewust is van de vervroeging blijkt bijvoorbeeld uit deze foute manier om het Zuiden te zoeken met een compas. De scouts van de volgende link hebben het alvast beter begrepen, en vinden het Zuiden probleemloos zonder compas, maar wel alleen in België.

(7) Siësta is een mediterrane gewoonte om de hete middagzon te mijden. Arme bouwvakkers in Galicië! Wanneer zij om vijf uur opnieuw beginnen werken, geeft de zon een warmte die in Japan middagzon van twee uur geeft. Door de vervroeging schuift de middag naar de voormiddag, maar de avond naar de namiddag, waardoor het aanpassend effect van de siësta volledig verloren gaat. In plaats van de warmte te mijden, gaat men ze meer zoeken. DST is slechte aanpassing. Hetzelfde geldt voor zonnebaden. De gezondste ogenblikken om te zonnen aan de Belgische kust zijn tussen vier en zeven uur klokkentijd, het ogenblik dat men nu het strand verlaat om een restaurant te zoeken dat om zes uur (vier uur) vol zal zitten, om reeds om tien uur (acht uur) de deuren te sluiten.

(8) Veel van de argumentatie ten gunste van DST is verouderd. De werkuren zijn flexibeler, wat de veralgemening van de effecten deels vernietigt. Kunstlicht neemt een kleiner deel in van het energieverbruik dan vroeger.

(9) DST is een expressie van rendabiliteits-denken. De vraag van Millet was hoe hij een dag rendabeler kon maken. Een typisch probleem voor een bedrijfsleider, dat kadert in een mentaliteit van diegenen die de wereld willen veranderen tot een groot geglobaliseerd bedrijf.

(10) DST kan de idee wekken dat tijd een administratief gegeven is. Uiteraard is dit niet zo: alleen de zon geeft de tijd aan. Vervroeging en DST zijn een samengaan van vrijemarkt-fundamentalisme en totalitaire denkwijzen. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat een land als China, naast Europa, ook sterke afwijkingen kent.

De juiste zonnetijd is een complex gegeven

De meesten weten uiteraard dat de verhouding dag/nacht verandert gedurende het jaar. Minder zijn ervan op de hoogte dat de som van dag en nacht gedurende een kalenderjaar niet steeds gelijk is aan 24 uur. De totale lengte van een zonnedag schommelt tientallen seconden gedurende het hele jaar, soms is de zonnedag langer dan 24 uur, soms korter. Eigenlijk zijn er slechts vier ogenblikken in een jaar waarop een zonnedag exact 24 uur lang is.

Deze verschillen stapelen zich op (zoals een klok die elke dag een minuut achterloopt, na

twee weken een kwartier fout staat) met als gevolg een verschuiving van de juiste zonnetijd tegenover de "middelbare zonnetijd" (of tegenover de standaard tijd). De zon gaat extra-vroeg (16 min) onder in november waardoor deze verschuiving het zichtbare korten der dagen in het Noordelijk halfrond versterkt. De zon gaat "verlaat" (14 min) onder in februari, en dus vergroot in diezelfde landen het effect van het lengten der dagen. Deze schommeling noemt men de tijdsvereffening. Het voortdurende veranderen van de lengte van de zonnedag, die deze tijdsvereffening veroorzaakt, is het gevolg van de schuine stand van de aardas (die ook de seizoenen veroorzaakt) en de ellipsvormige vorm van de aardbaan rond de zon.

Op het Zuidelijk halfrond geeft de tijdsvereffening een ander seizoenseffect. Het licht en de lichtveranderingen, van elke plaats op elk ogenblik van de dag, zijn uniek, elke dag heeft zijn specifiek kleurenpalet.

Naast de juiste zonnetijd, bestaat er een sterrentijd, en een atoomtijd. Uit de vergelijking tussen zonnetijd en atoomtijd, blijkt dat de rotatie van de aarde vertraagt, dat dus de dagen langer worden.

De gedachte van een arbitraire administratieve tijd, heeft geen fundering, behalve politieke macht.

Natuur gaat boven de Wet

Zelfs de meest zorgvuldige rechter zal na het meest zorgvuldige onderzoek moeten besluiten tot het vaststellen van de "juridische" waarheid. Hoe zorgvuldig ook vastgesteld, deze juridische waarheid kan nog steeds een gerechtelijke dwaling zijn. Afspraken blijven maar afspraken, wetten zijn maar wetten. Het mag dan onmogelijk zijn een vorm van natuurrecht ondubbelzinnig en objectief te formuleren, positief recht in een vacuüm is een zeer gevaarlijk iets. Dat is de reden waarom er mensenrechten opgesteld werden: om de grenzen af te bakenen waarbinnen afspraken mogelijk zijn.

Klokkentijd is dan ook een maatschappelijk subjectief gegeven, in tegenstelling tot het uur dat aangeduid wordt door een zonnwijzer, die het uur toont door middel van objectieve schaduwen. (Doe eens het "zonnwijzerpad" in Rupelmonde, of bezoek het "zonnwijzerpark" in Genk)

De menselijke dag is assymetrisch

De chronobiologie heeft de golven in melatonine ontdekt, die ons slaap- en waakritme regelen. Uit deze onderzoeken blijkt dat de mens slaapt van tien uur 's avonds tot zes uur 's morgens, zonnetijd. In West-Europees continentaal zomertijd is dit van middernacht tot acht uur 's morgens. Dat de gangbare werkuren daar niet mee stroken, is duidelijk.

We hebben drie delen in de dag: de ochtend, de namiddag en de avond. Een donkere avond is geen "kwaad", en slapen bij ochtendzon is geen verspilling, zoals William Willet propageerde met zijn pamflet "*The Waste of Daylight*". Rusten in de ochtend, gezellig socialiseren tijdens de avond, de nachtelijke hemel bekijken,... zijn belangrijk voor het menselijk welzijn. Of, met de woorden van Robertson Davies (zie hoger):

" I even object to the implication that I am wasting something valuable if I stay in bed after the sun has risen. As an admirer of moonlight I resent the bossy insistence of those who want to reduce my time for enjoying it."

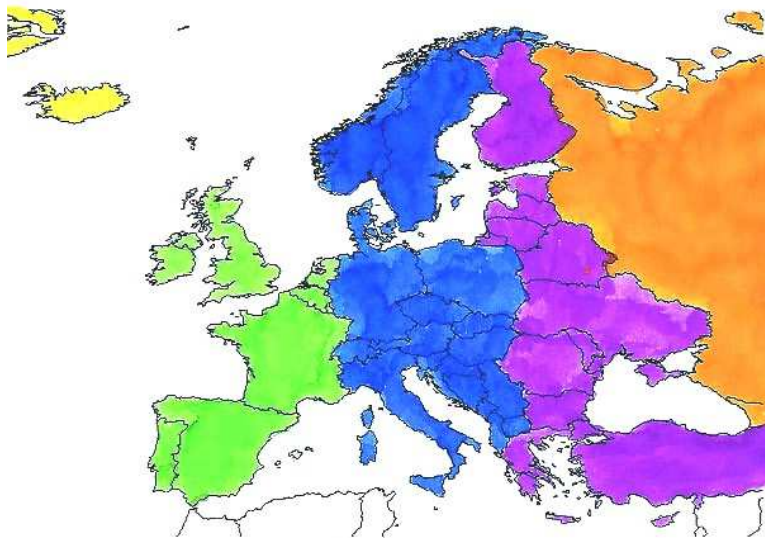
Klokkentijd als symbool voor totalitaire democratie en voor algemene ontregeling

De West-Europese klokkentijd heeft weinig te maken met tijdsaanduiding of tijdmeting, maar wel met politieke, economische en, zoals hoger bleek, ook moralistische aanspraken op maatschappelijke macht. Zij is een middel om een volledige samenleving volgens een bepaald patroon te conformeren, een expressie van het schrijnende gebrek aan respect voor zelfbeschikking in onze huidige wereld. Waarschijnlijk is er geen propaganda zo geslaagd als die vier uur, zes uur noemt. Het zomertijd, of de "zomertijd", is een vorm van collectief zelfbedrog geworden.

Wat we nodig hebben is respect voor zelfbeschikking en voor de dingen zoals ze zijn. De discrepantie van twee, zelfs drie uur (in Galicië en Bretagne) met de juiste zonnetijd, is een symbool voor het misprijzen voor de natuur in onze industriële samenleving. De afwijkende klokkentijd is een gevolg van dwang, leugen en economisch fundamentalisme. Het verzet ertegen en het promoten van een invoering van een standaard tijd die zo dicht mogelijk ligt bij de juiste zonnetijd, zijn een symbool van het streven naar meer levenskwaliteit en naar respect voor de natuur, naar duurzaamheid.

De slogan "Abolish Daylight Saving Time", gaat over meer dan tijd alleen. Lees bijvoorbeeld ook de klacht van een Tsjechische bakker, merk op dat sommige teksten over zonnetijd een politiek manifest voorstellen, of neem deel aan de "internet-voting" over zonnetijd en DST aan het einde van die pagina.

Nieuwe uurzones voor Europa

Een nieuwe uurzone in West-Europa zou veel kunnen verbeteren. Een herschikking waarbij Ierland, Groot-Brittannië, Portugal, samen met Nederland, België, Luxemburg, Frankrijk en Spanje een GMT-uurzone zouden vormen, zou, in combinatie met de afschaffing van DST, een aanvaardbare afwijking van de zonnetijd in West-Europa brengen.

Dat er dan continentaal grenzen van uurzones bijkomen, kan in de huidige hoog-technologische

tijd niet echt een probleem zijn. Belangrijk is dat de West-Europeanen er zich bewust van worden in welke mate hun leven kunstmatig is geworden, door leugen en dwang.

(U kan een rekenmodule om de zonnetijd van uw woonplaats te berekenen, hier downloaden: <http://www.dignita.be/Zonnetijd.xls>)